

مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی

مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی

گروه نظرسنجی و افکارسنجی

پروژه رصد پویای تحلیلی رسانه‌های جمعی فارسی‌زبان

با تمرکز بر رخدادهای حوزه تأمین اجتماعی، رفاه و سیاستگذاری اجتماعی

گزارش تحلیلی شماره (۲):

تحلیل رخدادهای منعکس شده در رسانه‌های فارسی در مهرماه ۱۳۹۷

تنگنای معیشت

در میانه جنگ اقتصادی

مهرماه ۱۳۹۷

فهرست

۳ مقدمه
۵ دلایل اهمیت رخدادهای برگزیده
۵ کالا کارت و بسته حمایتی دولت
۶ حمایت از فرودستان یا عقب‌گردی تاریخی
۸ ادعای شنیدن «صدای کوپنیسم و بازگشت به اقتصاد کوپنی»
۱۰ بهبود معیشت ممکن است؟
۱۲ تناقض‌های سیاستگذاری حاکمیت
۱۳ کالا کارت و جنگ با تورم
۱۴ بسته حمایتی اقشار آسیب‌پذیر به کارگران نمی‌آید
۱۶ تردیدهای کالا کارت
۱۹ دفاع از سیاست‌های رفاهی دهه ۶۰
۲۱ تابستان پرتنش هفت‌تپه
۲۲ هفت‌تپه و شوراها کارگری
۲۴ دلایل اعتصاب: بیمه، دستمزد، خصوصی‌سازی و تجزیه کارخانه
۲۵ هفت‌تپه در فضای مجازی
۲۷ فقر، خوزستان و تحقیر فرودستان: واکنش‌ها به ربیعی و قاضی‌زاده هاشمی
۳۰ برخی توصیه‌های سیاستی
۳۰ از جنگ اقتصادی به جنگ رسانه‌ای

مقدمه

رسانه‌ها بر اساس جهت‌گیری‌ها و منافع سیاسی، اقتصادی و ایدئولوژیک تحلیل‌های مختلفی از یک رویداد مشخص ارایه می‌دهند و کم‌پیش می‌آید که غالب رسانه‌ها در مواجهه با موضوعی خاص تحلیلی واحد به دست دهند. گاه اما پوسته سخت واقعیت چنان نفوذناپذیر می‌شود که امکان هر نوع دخل و تصرفی را در آن سلب می‌کند و در اینجا است که واقعیت موجود خود را به تمام جریان‌های درگیر در یک موضوع تحمیل می‌کند و آنگاه همه یک چیز می‌بینند.

اگر در آغاز سال این فقط کارشناسان اقتصادی طرفدار رفاه اجتماعی بودند که درباره نشانه‌های بحران عمیق اقتصاد ایران هشدار می‌دادند، حالا در نیمه سال و به اعتبار آنچه در شهریور در رسانه‌های مختلف منتشر شده؛ می‌توان گفت که همه پذیرفته‌اند که بحران اقتصادی به طرز بی‌سابقه‌ای بر کشور سایه انداخته است. طیف متنوع رسانه‌های مختلف در یک ماه گذشته، در توافقی نانوشته از یک کلیدواژه برای توصیف وضعیت امروز جامعه ایران استفاده کردند: «**جنگ اقتصادی**». با گذشت شش ماه از سال تمام رسانه‌ها در یک نقطه به تلاقی رسیدند و همه یک تصویر از واقعیت ارایه می‌کنند. البته بر سر دلایل شکل‌گیری این جنگ و عوامل آن هیچ توافقی میان رسانه‌ها وجود ندارد اما دست‌کم **شهریورماه را می‌توان زمان اعلام رسمی «جنگ اقتصادی» دانست**. مشخص نیست که این جنگ کی و چگونه خاتمه می‌یابد، اما آنچه روشن است این است که تا همین جا نفس طبقه کارگر و قشرهای کم‌درآمد جامعه به شماره افتاده و حتی دولت نیز این موضوع را تایید می‌کند.

اینکه دولت در فکر تدارک **بسته‌های حمایتی** است، نشان می‌دهد که دست‌آخر پذیرفته است که در شرایط کنونی بخش زیادی از مردم جامعه امکان زیست عادی‌شان را از دست داده‌اند یا به زودی از دست خواهند داد. بسته حمایتی دولت و «**کالاکارت**» پرتکرارترین موضوع مربوط به این گزارش در طول شهریورماه در رسانه‌های مختلف بوده است. احمد میدری، معاون وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی اولین بار در مردادماه و در برنامه‌ای تلویزیونی از تصمیم دولت برای ارایه کالاکارت خبر داد^۱ و سپس در شهریور این موضوع شکلی عینی‌تر به خود گرفت. خبرگزاری‌ها، شبکه‌های تلویزیونی، سایت‌های خبری، روزنامه‌ها و شبکه‌های مجازی همگی به طور گسترده‌ای به کالاکارت پرداختند و در این میان نوع واکنش رسانه‌های داخلی و خارجی کاملاً متمایز از هم بود.

۱. احمد میدری، ۱۳۹۷/۵/۱۴، برنامه پایش شبکه ۱ سیما

اعتصابات کارگری و از آن میان اعتصابات کارگران نیشکر «**هفت تپه**» موضوع مهم دیگری است که در رسانه‌های مختلف و خاصه شبکه‌های مجازی بازتابی گسترده داشت. مسئله کارگران هفت تپه اگرچه موضوعی ریشه‌دار است اما شهریور نقطه عطفی در اعتراضات کارگری این نقطه به‌شمار می‌رود.

انتشار دو فیلم از وزیر بهداشت و علی ربیعی در فضای مجازی واکنش‌های متعددی در پی داشت و به واسطه این فیلم‌ها موضوعاتی مثل «**فقر**»، «**بیکاری**» و «**درمان رایگان**» به موضوعاتی پرتکرار و داغ در فضای مجازی تبدیل شدند.

در این گزارش، مروری تحلیلی بر دو موضوع کالاکارت و اعتصاب کارگران نیشکر هفته‌تپه صورت گرفته و همچنین به واکنش‌ها در قبال دو فیلم مذکور هم توجه شده است.

دلایل اهمیت رخداد‌های برگزیده

کالا کارت و کوپن الکترونیکی به عنوان یکی از طرح‌های دولت برای حمایت از اقشار آسیب‌پذیر جامعه، موضوعی است که بازتاب گسترده‌ای در شبکه‌ای تلویزیونی، روزنامه‌ها، خبرگزاری‌ها و سایت‌های خبری داشت و تحلیل‌های متعددی را به دنبال آورد. این موضوع به دلیل اهمیتی که برای جامعه دارد با حساسیت زیادی از سوی مردم عادی نیز دنبال می‌شود. ارایه کالا کارت یا کوپن اقتصادی می‌تواند فصل جدیدی در تصمیمات اقتصادی دولت درباره مشکلات معیشتی مردم محسوب شود و به این خاطر این موضوع از سطح وزارتخانه تعاون، کار و رفاه اجتماعی فراتر رفته و به موضوعی عام بدل شده است. میزان تاثیرگذاری کالا کارت و بسته حمایتی دولت بر معیشت مردم در ماه‌های آینده روشن خواهد شد. اگرچه اطلاع‌رسانی دولت درباره جزئیات بسته حمایتی‌اش به صورت قطره‌چکانی صورت گرفته، اما ارایه کالا کارت یا کوپن الکترونیکی قطعی است و حالا این پرسش مطرح است که کالا کارت تا چه میزان می‌تواند وضعیت معیشتی اقشار فرودست را بهبود ببخشد و نارضایتی آنها را کاهش دهد. در ادامه از خلال رسانه‌ها به این موضوع توجه کرده‌ایم.

اگرچه در سال‌های اخیر **اعتصابات کارگری** به دلیل حقوق معوقه، اخراج کارگران، ورشکستگی یا تعطیلی کارگاه‌ها و کارخانه‌ها و بیکاری کارگران روندی رو به رشد داشته است، اما اعتصابات کارگران هفت‌تپه هم به دلیل کمی (تعداد اعتصابات و وسعت آنها) و هم به دلیل کیفی (سازماندهی کارگران) بیش از موارد دیگر مورد توجه بوده و شکلی نمادین به خود گرفته است. در ده سال اخیر نام هفت‌تپه همیشه به دلیل اعتصابات کارگری در رسانه‌ها مطرح شده و از این حیث اهمیتی مضاعف در اعتراضات کارگری دارد. اعتصاب تازه کارگران نیشکر هفت‌تپه موضوعی فراتر از افزایش دستمزد و حقوق معوقه دارد و از این رو می‌تواند به عنوان نقطه عطفی در اعتصابات کارگری سال‌های اخیر مطرح شود. مهم‌ترین معضلات و مسائل کارگران نیشکر هفت‌تپه و دلیل اعتصاب اخیر آنها در این گزارش مورد بررسی قرار گرفته است.

کالا کارت و بسته حمایتی دولت

آثار جهش ارزی بر زندگی و معیشت جامعه هر روز ملموس‌تر می‌شود و دیگر تقریباً هیچ‌کس شک ندارد که در شرایط فعلی دولت باید از اقشار فرودست حمایت کند. دولت ابتدا قصد داشت با تخصیص ارز دولتی به کالاهای اساسی پوششی حمایتی برای جلوگیری از گران شدن کالاها ایجاد کند که در عمل شکست خورد و حالا در پی سیاستی دیگر است. طبق آنچه در ابتدا احمد میدری و سپس انوشیروان محسنی بندپی گفته‌اند، دولت به پیشنهاد وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به دنبال پی‌ریزی بسته‌های حمایتی جدیدی است که یکی از آنها کالا کارت است. محسنی بندپی در شهریورماه و در مراسم تقدیر از بازنشستگان کشوری ضمن اعلام این موضوع که قدرت خرید مردم در ماه‌های اخیر ۳۰ درصد کاهش داشته است، از

برنامه‌های حمایتی دولت برای اقشار کم‌درآمد خبر داد.^۲ البته بسیاری از کارشناسان اقتصادی و فعالین کارگری کاهش قدرت خرید مردم را بسیار بیشتر از ۳۰ درصد می‌دانند و حتی احمد میدری نیز از کاهش ۴۰ درصدی قدرت خرید مردم صحبت کرده است.^۳ با این حال بسته‌های حمایتی از اقشار کم‌درآمد به قدری مهم است که اقتصاددانان و فعالین اقتصادی، کارشناسان حوزه رفاه اجتماعی و فعالین کارگری درباره چگونگی اجرایی شدنش در رسانه‌ها بحث‌های متعددی مطرح کرده‌اند و از سوی دیگر مردم نیز با وسواس زیادی این موضوع را دنبال می‌کنند. بعد از آنکه محسنی بندپی از توزیع کالا کارت یا کوپن الکترونیکی خبر داد این موضوع، هم در بخش‌های خبری صداوسیما و تلویزیون‌هایی مثل بی‌بی‌سی فارسی بازتاب داشت، و هم در خبرگزاری‌ها و سایت‌های خبری مورد توجه قرار گرفت. همچنین کارشناسان رفاه و تامین اجتماعی نیز در کانال‌های خبری‌شان به این موضوع توجه کردند.

حمایت از فرودستان یا عقب‌گردی تاریخی

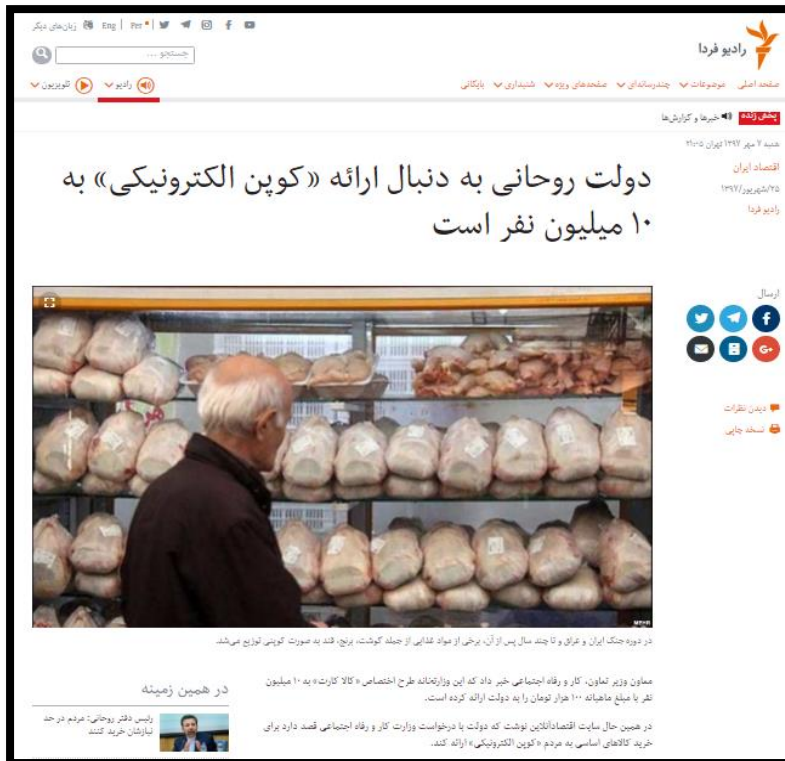
واکنش رسانه‌های داخلی و رسانه‌های خارج از کشور در قبال کوپن الکترونیکی دست‌کم از یک حیث کاملاً متفاوت بود. در حالی که رسانه‌های داخلی در نوع تنظیم گزارش‌هایشان موضع‌گیری منفی نسبت به کالا کارت و کوپن الکترونیکی نداشتند، اما رسانه‌های خارج از کشور با رویکردی انتقادی به استقبال کالا کارت رفتند. تقریباً تمام رسانه‌ها و سایت‌های مهم خبری خارج از کشور به کالا کارت توجه کردند و گزارش‌ها و تحلیل‌هایی درباره این موضوع منتشر کردند. مروری بر تیتیر برخی از گزارش‌هایی که در این رسانه‌ها منتشر شد نشان می‌دهد که آنها کالا کارت و کوپن الکترونیکی را به عنوان «راه‌حل موقت» و «بازگشت به عقب» قلمداد کرده‌اند.

نام رسانه	تیتیر گزارش
دویچه‌وله	کوپن الکترونیکی، راه‌حل موقت دولت روحانی برای مقابله با گسترش فقر
دویچه‌وله	با هرج‌ومرج کنونی باید ۸۰ میلیون کالا کارت صادر کنند
رادیو زمانه	آنچه درباره کالا کارت باید بدانیم: مسکنی برای کاهش موقت التهاب
بی‌بی‌سی فارسی	اقتصاد سیاسی ۲۹ سال کوپن‌نویسم ایرانی؛ غیبت ۷ ساله کالابریگ رو به پایان است؟

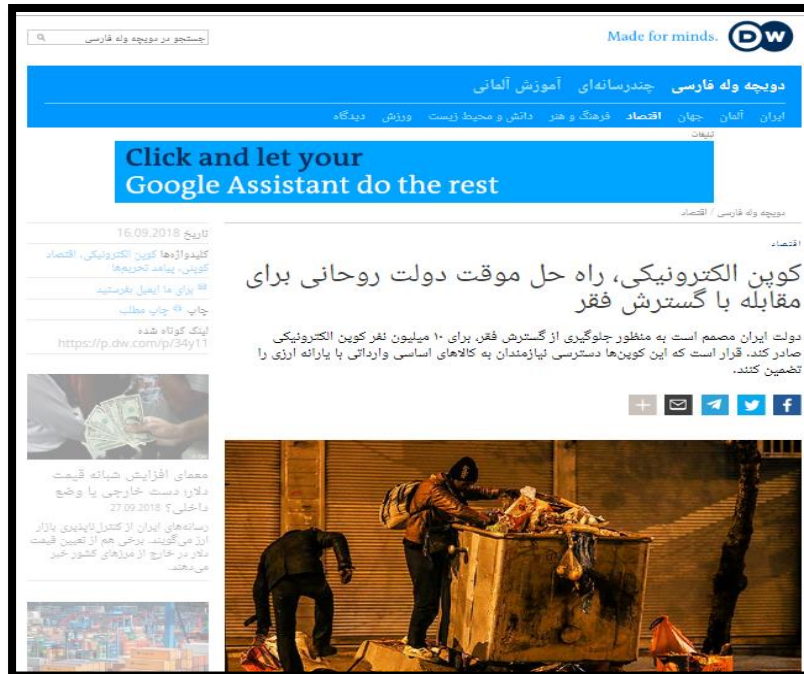
۲. خبرگزاری مهر، ۱۳۹۷/۶/۱۴.

۳. فرهیختگان، ۱۳۹۷/۶/۲۷.

تصاویری هم که این سایت‌ها برای گزارش‌هایشان درباره کالا کارت برگزیده‌اند، از پیش نوعی حس منفی نسبت به این طرح القا می‌کند:

گزارش رادیوفردا درباره کالا کارت و عکسی که القاکننده فقر و دور از دسترس بودن مواد غذایی است.

گزارش سایت دویچه‌وله فارسی درباره کالا کارت همراه با عکس آشغالگردی در تهران

ادعای شنیدن «صدای کوپن‌سیم و بازگشت به اقتصاد کوپنی»

گزارشی که شبکه تلویزیونی بی‌بی‌سی فارسی درباره کوپن الکترونیکی منتشر کرد با رویکردی انتقادی تهیه شده بود و این گزارش نسبت به موفقیت این طرح خوشبین نبود. گزارش بی‌بی‌سی فارسی با صدای مارش جنگی و صحنه‌هایی از جنگ ایران و عراق آغاز می‌شود. همچنین تصویری از کوپن‌های کاغذی قدیمی در این گزارش در پی القای «بازگشت به دهه ۶۰» است. در بخش‌هایی از گزارش بی‌بی‌سی فارسی این‌طور آمده:

«این جنگ است و مدیریت جنگی یعنی تلاش برای مدیریت فشارهایی که بر مردم تحمیل می‌شود. بخوانید کوپن، بخوانید ستاد بسیج اقتصادی کشور، حالا هم ظاهراً شرایط جنگی است. یک جنگ اقتصادی به رهبری امریکا... بعضی‌ها می‌گویند این سازوکار زمینه را برای حریص‌تر شدن و فساد و گرانفروشی بیشتر مهیا می‌کند و اوضاع بدتر می‌شود. بعضی‌ها هم می‌گویند جنگ، جنگ است و برای مهار فشار بر مردم باید مارش پیروزی زد و پیش رفت»^۴.

۴. شبکه تلویزیونی بی‌بی‌سی فارسی، ۹۷/۶/۲۶.

گزارش تلویزیونی بی بی سی فارسی درباره کالا کارت همراه با تصویری از جنگ و کوپن

همچنین سایت بی بی سی فارسی با انتشار مقاله‌ای توزیع کالا کارت را معادل بازگشت به کوپنیسم و زمان جنگ دانست و آن را نشانه‌ای از وخامت اوضاع اقتصادی ایران قلمداد کرد. این مقاله با مروری بر سابقه کوپن در ایران آغاز می‌شود و با به کارگیری اصطلاح «کوپنیسم» که در این مقاله واجد باری منفی است به نوعی طرح جدید دولت را بازگشت به عقب قلمداد می‌کند. بخشی از این مقاله شرایط امروز اقتصاد ایران را مشابه سال ۱۳۵۹ دانسته و نوشته:

«در پی خروج یک‌جانبه آمریکا از برجام و بازگشت موج اول تحریم‌های این کشور از ۶ ماه اوت گذشته، اقتصاد ایران بار دیگر در شرایطی مشابه با سال ۱۳۵۹ قرار گرفته است... تحت تاثیر این شرایط نرخ دلار در فاصله یکسال از ۳ هزار و ۸۰۰ تومان به ۱۱ هزار تومان افزایش یافته است. رشد ۱۹۰ درصدی نرخ ارز موجب شده تا قیمت انواع کالا در بازار ایران شاهد جهش قیمت باشد. در چنین شرایطی دولت سعی کرده تا بهای اقلام اساسی همچون دارو، بنزین، آرد گندم، برنج و مرغ را بر اساس دلار رسمی ۴ هزار و ۴۰۰ تومانی تامین کند... اما با دامنه‌دارتر شدن ابعاد تحریم‌های اقتصادی آمریکا علیه ایران تامین این اقلام نیز دشوارتر خواهد شد. همچنین معضل دیگری که دولت با آن مواجه شده تشدید قاچاق اقلام اساسی یارانه‌ای به کشورهای همسایه است. به عنوان نمونه در حالی که بهای هر لیتر بنزین در بازار ایران ۱۲۰۰ تومان (۱۱ سنت) است، این فرآورده نفتی در بازار عراق بیش از ۶۰ سنت معامله می‌شود. در بازار همسایه‌های شرقی همچون افغانستان و پاکستان نیز این نرخ بیش از ۷۰ سنت است. و یا در حالی که قیمت هر کیلوگرم مرغ در بازار ایران ۱۳ هزار تومان (۱،۱۸ دلار) است، بهای این محصول در بازار جهانی ۲،۷ دلار است... در چنین شرایطی رواج قاچاق کالاهای اساسی به کشورهای همسایه پدیده نوظهوری است که دولت را برای سهمیه‌بندی مصرف کالاهای اساسی تحت فشار گذاشته است. علاوه بر این پیش‌زمینه اقتصادی، حکومت ایران بار دیگر نیازمند حفظ روحیه مردم برای تحمل فشارهای اقتصادی ناشی از تبلیغ لزوم تخاصم با کشوری خارجی است... بر همین اساس، سرپرست وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی از توزیع سبدهای کالا

از شهریورماه خبر داده و رئیس کمیته امداد امام خمینی هم اعلام کرده که مطابق توافق صورت گرفته با دولت، توزیع سبد کالا در میان ۴۰ میلیون ایرانی آغاز خواهد شد... البته در قالب طرح تهیه شده وزارت تعاون قرار است این بار کوپن الکترونیک جایگزین کوپن‌های کاغذی سابق شود تا معضلات اجرایی دوران جنگ بار دیگر تکرار نشود... اما این که باور جمعی ایرانیان و الگوی مصرف آنها این بار تا چه حد آمادگی همراهی با این طرح را دارد و با وجود فساد گسترده در سیستم اقتصادی ایران اجرای این طرح تا چه حد می‌تواند کارآمد باشد، مساله‌ای است که در خصوص آن اجماع نظری در میان کارشناسان اقتصاد سیاسی وجود ندارد و برای روشن شدن آن باید منتظر انتشار ابعاد بیشتری از طرح دولت بود.^۵»

گزارش رادیو فردا هم درباره کالا کارت با یادآوری دوران جنگ ایران و عراق همراه است. رادیو فردا اگرچه تحلیلی در مخالفت یا موافقت با طرح بسته حمایتی دولت منتشر نکرده اما گزارشش به سابقه کوپن در دوران جنگ اشاره کرده است: «در دوره جنگ ایران و عراق و تا چند سال پس از آن نیز برخی از مواد غذایی از جمله گوشت، برنج، قند به صورت کوپنی در بین مردم توزیع می‌شد».

دوپچه‌وله نیز در گزارشی کوپن الکترونیکی را «راه‌حلی موقت» برای مقابله با گسترش فقر دانسته است.^۶ این گزارش نیز از تعبیر «بازگشت به اقتصاد کوپنی» استفاده کرده است.

بهبود معیشت ممکن است؟

رادیو زمانه در گزارشی مفصل که حاوی نکات مهمی هم هست به کالا کارت پرداخته و آن را فقط مسکنی موقت دانسته است. گزارش رادیو زمانه به این نکته اشاره کرده که دولت روحانی از آغاز در پی حذف یارانه‌ها بود و آن را «مصیبت» می‌خواند. در ادامه گزارش می‌پرسد چرا دولتی که چنین قصدی داشته تن به توزیع کالا کارت داده است؟ به اعتقاد نویسنده این گزارش، سقوط ارزش ریال تمام آرزوهای بهبود شرایط اقتصادی را بر باد داده است چرا که دولت در پی برجام، «اشتغال‌زایی و افزایش سطح درآمدها و بهبود وضعیت معیشت را وعده می‌کرد و همزمان برای فراهم آوردن زمینه حضور سرمایه‌گذاران، اصلاح قوانین و ساختار اقتصادی را برای آنچه که بهبود وضعیت کسب و کار عنوان می‌شد، بر اساس برنامه‌های اصلاحی صندوق بین‌المللی پول^۸» پیش می‌برد اما خروج امریکا از برجام و بازگشت تحریم‌ها تمام این برنامه‌ها را با شکست مواجه کرده است.

۵. مراد کیانی، «اقتصاد سیاسی ۲۹ سال کوپن‌بسیم ایرانی؛ غیبت ۷ ساله کالا برگ رو به پایان است؟»، ۹۷/۶/۲۲، سایت بی‌بی‌سی فارسی.

۶. «دولت روحانی به دنبال ارائه «کوپن الکترونیکی» به ۱۰ میلیون نفر است»، ۱۳۹۷/۶/۲۵، رادیو فردا.

۷. «کوپن الکترونیکی، راه‌حل موقت دولت روحانی برای مقابله با گسترش فقر»، ۲۰۱۸/۹/۱۶، دوپچه‌وله فارسی.

۸. «آنچه درباره کالا کارت باید بدانیم؛ مسکنی برای کاهش موقت التهاب»، ۹۷/۶/۳۰، رادیو زمانه.

رادیو زمانه در پایان گزارشش طرح کالا کارت و کوپن الکترونیکی را نیز طرحی شکست خورده پیش‌بینی می‌کند که نمی‌تواند تغییری در بهبود وضعیت معیشتی جامعه ایجاد کند:

«چنانچه ارزش نقدی کالا کارت یا کوپن الکترونیک همان ۴۰ هزار تومان باشد، در شرایطی که میانگین هزینه‌ها بیش از ۵۰ درصد افزایش یافته و پیش‌بینی می‌شود نرخ تورم طی ماه‌های آینده جهش یابد، تاثیری در بهبود وضعیت معیشت کم‌درآمدها نخواهد داشت. سیاست‌های اقتصادی بازار محور و سرکوب مزدی کارگران و مزدبگیران در سه دهه گذشته شکاف درآمد و هزینه را افزایش و فقر را بر کارگران و مزدبگیران تحمیل کرده است. حال نیز بسته‌های حمایتی و یا افزایش غیرنقدی دستمزدها چنانچه با کنترل قیمت‌ها، افزایش خدمات اجتماعی و اقدام عملی برای واقعی شدن دستمزدها بر مبنای سبب معیشت نباشد، تنها در کوتاه مدت می‌تواند از گسترش نارضایتی‌های عمومی جلوگیری کند»^۹.

رادیو زمانه در گزارشی دیگر نیز به کالا کارت پرداخته و در آنجا نیز به ناتوانی این طرح در بهبود معیشت اشاره کرده است. این گزارش اشاره می‌کند که به اعتقاد کارشناسان قدرت خرید مردم از آغاز امسال بین ۵۰ تا ۸۰ درصد کاهش داشته است. زمانه می‌گوید درحالی که دولت از اعلام رسمی و واقعی خط فقر و جمعیت زیر خط فقر امتناع می‌کند، رسول خضری عضو کمیسیون اجتماعی مجلس نرخ خط فقر را ۶ میلیون تومان اعلام کرده و حسین راغفر نیز دست کم یک سوم جمعیت ایران را گرفتار فقر مطلق دانسته است.^{۱۰} رادیو زمانه در بخشی از گزارشش پیش‌بینی می‌کند که با ادامه تحریم‌های امریکا وضعیت اقتصادی ایران وخیم‌تر شود و در مقابل می‌گوید سیاست‌های اقتصادی دولت در تضاد با یکدیگر قرار دارند و خصوصی‌سازی افسارگسیخته در کنار بسته‌های حمایتی توامان در حال اجرا شدن هستند. زمانه درباره تاثیر بسته‌های حمایتی بر معیشت مردم می‌نویسد:

«هنوز رقم و جزئیات کارت کالا و سبب معیشتی که قرار است ۵ دهک درآمدی نخست را پوشش دهد، اعلام نشده، اما چنانچه سبب کالایی که پیشتر توسط وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی توزیع شد مبناء قرار گیرد، سهم هر فرد حدود ۳۵ هزار تومان خواهد بود. حتی به فرض افزایش ۱۰۰ درصدی ارزش حمایت‌های کالایی و نقدی این حمایت‌ها نمی‌تواند معیشت خانوارهای کم‌درآمد را بهبود ببخشد»^{۱۱}.

۹. همان.

۱۰. «مجلس دو فوریت طرح تامین کالاهای اساسی را تصویب کرد: آغاز اقتصاد کوپنی»، ۹۷/۱۱، رادیو زمانه.

۱۱. همان.

تناقض‌های سیاست‌گذاری حاکمیت

در میان گزارش‌ها و مقاله‌هایی که در رسانه‌های خارج از ایران درباره کالا کارت منتشر شدند، دویچه‌وله مصاحبه‌ای با حسین راغفر انجام داده که اگرچه این مصاحبه هم رویکردی انتقادی دارد اما راغفر از بسته‌های حمایتی دفاع کرده است. در لید این مصاحبه که بیان‌کننده نظر رسانه است، آمده: «کوپن الکترونیکی راه‌کاری برای عبور از شرایط جنگ اقتصادی خوانده شده است. بسیاری از مردم اما با شنیدن نام کوپن، دهه شصت و جیره‌بندی در هشت سال جنگ واقعی را به خاطر می‌آورند. دورانی گره خورده به ریاضت و انقباض^{۱۲}». راغفر در این مصاحبه اگرچه انتقادهایی به سیاست‌های اقتصادی دولت می‌کند و رفتار دولت را متناقض می‌داند، اما با بسته حمایتی مخالفتی نمی‌کند. راغفر به سابقه موفق نظام سهمیه‌بندی در دوران جنگ اشاره کرده اما وضعیت کنونی را متفاوت از آن دوران دانسته و می‌گوید:

«نظام سهمیه بندی در دوران جنگ بوده است. البته در صورت ادامه هرج و مرج و آنا رشی موجود در اقتصاد ایران و افزایش قیمت کالاها به خصوص کالا های اساسی، دولت دیر یا زود مجبور خواهد بود برای همه یعنی برای ۸۰ میلیون نفر کالا کارت صادر کند. پیامدهای افزایش قیمت ارز هولناک خواهد بود. موجی از بیکاری به راه خواهد افتاد و این احتمالا مقدمه‌ای برای این خواهد شد که همه جمعیت ایران به تدریج چنین کارتی دریافت کنند... فلسفه دوران جنگ مشخص بود. در دوران جنگ، شاخص‌های بسیاری مثل سلامتی و عدالت در خدمات مربوط به سلامت بهتر از شرایط پس از جنگ بود زیرا کالا های اساسی تغذیه‌ای و بهداشتی سهمیه‌بندی شده بودند و تضمینی برای دسترسی همه خانوارها به آنها وجود داشت. در حالی که آنا رشی کنونی، خانوارهای فقیر را از دسترسی به نیازهای اساسی با قیمت مناسب محروم کرده است. این زمینه نارضایتی‌های گسترده خواهد بود^{۱۳}».

راغفر اگرچه با نظام سهمیه‌بندی و بسته حمایتی موافقت اصولی دارد اما درباره سازوکار اجرایی آن با تردید حرف می‌زند و از آماده نبودن کامل دولت برای اجرای این طرح می‌گوید. او همچنین با انتقاد از تناقض‌های موجود در سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی دولت می‌گوید سیستم موجود از یک سو فقر تولید می‌کند و از سوی دیگر می‌خواهد به کنترل فقر بپردازد:

«در شرایط کنونی ما یک تناقض داریم. اول این که سیاست‌های تغییر ساختاری و سیاست‌های نئولیبرال را می‌خواهند اجرا کنند و همه چیز را به دست بازار بسپارند، در حالی که زیرساخت‌های حقوقی و قانونی و نهادی اجرای چنین نظامی وجود ندارد و ظرفیت‌های مالی هم موجود نیست. از سوی دیگر ما در اثر نابرابری‌های فاحش، یک نظام اقتصادی داریم که مرتبا

۱۲. «با هرج و مرج کنونی باید ۸۰ میلیون کالا کارت صادر کنند»، ۲۰۱۸/۹/۱۸، دویچه‌وله.

۱۳. همان.

فقر تولید می‌کند و هم‌زمان مدعی است که باید روش‌هایی برای آسیب دیدگان داشته باشیم. راه حل مناسب‌تر این است سیاست‌هایی داشته باشیم که فقر تولید نکند و ظرفیت خلق شغل را ترغیب و تشویق کنیم که متأسفانه چنین نیست^{۱۴}».

رضا امید نیز در یادداشتی که درباره آزادسازی قیمت کالاهای اساسی نوشته است، به همین سیاست‌های تولیدکننده فقر اشاره کرده و نوشته:

«تا زمانی که پیوند روشنی بین سیاست‌گذاری‌های اقتصادی و اجتماعی شکل نگیرد، برنامه‌های حمایتی مطلقاً نمی‌توانند به کاهش فقر و حتی تثبیت وضعیت موجود منجر شوند. تقریباً طی ۱۵ سال اخیر جمعیت زیر خط فقر مطلق مدام در حال افزایش بوده، زیرا سیاست‌های تولیدکننده فقر که مدافعان بیشتری هم در سیاست‌گذاری دارند، به مراتب قوی‌تر از سیاست‌های مقابله با فقر عمل می‌کنند^{۱۵}».

کالاکارت و جنگ با تورم

اگرچه تقریباً تمام رسانه‌های خارج از کشور کالاکارت و کوپن الکترونیکی را گامی بی‌فایده در بهبود معیشت مزدبگیران دانسته‌اند، اما رسانه‌های داخلی کم‌وبیش به استقبال کالاکارت رفتند. خبر توزیع کالاکارت در بخش‌های مختلف خبری صداوسیما منتشر شد اما این سایت‌های خبری، خبرگزاری‌ها و روزنامه‌ها بودند که به تحلیل و بررسی دقیق‌تر بسته حمایتی دولت پرداختند. ۲۶ شهریور خبر کالاکارت در صفحه اول چند روزنامه دیده می‌شد و یادداشت‌ها و مصاحبه‌هایی هم درباره این موضوع در برخی از روزنامه‌ها، سایت‌ها و خبرگزاری‌ها منتشر شد.

بازتاب کالاکارت در صفحه اول روزنامه‌های دوشنبه ۱۳۹۷/۶/۲۶	
روزنامه آرمان (یکی از تیتراهای صفحه ۱)	با تبدیل کارت بانکی و برای مقابله با شرایط تحریم: کالاکارت می‌آید
روزنامه ایران (یکی از تیتراهای صفحه ۱)	کوپن الکترونیکی برای ۱۰ میلیون نفر
روزنامه آفتاب‌بیزد (تیترا ۱)	هراس رانت‌خواران ارزی از بازگشت کوپن: کالاکارت ۱۰۰ هزار تومان شارژ می‌شود
روزنامه اطلاعات (گوشواره راست صفحه ۱)	۱۰ میلیون ایرانی کالاکارت ۱۰۰ هزار تومانی دریافت می‌کنند

مصاحبه‌ها، تحلیل‌ها و مقاله‌های منتشر شده درباره کالاکارت در روزنامه‌ها، خبرگزاری‌ها و سایت‌های خبری داخلی	
نام رسانه	تیترا
فرهیختگان، تسنیم و الف	کالاکارت به جنگ تورم می‌رود
ایسنا	پیشنهاد شارژ کارت‌های یارانه برای کوپن کالا

۱۴. همان.

۱۵. رضا امید، «آزادسازی قیمت کالاهای اساسی؛ تکرار تجربه‌های شکست‌خورده»، کانال تلگرامی سیاست‌گذاری اجتماعی.

اعتماد	در ضرورت تحول نظام پرداخت یارانه
باشگاه خبرنگاران جوان و الف	بازگشت کوپن به ایران؛ کوپن الکترونیک چه آینده‌ای خواهد داشت؟
ایسنا و الف	کالا کارت می‌آید؟
ایسنا	دولت به جای افزایش حقوق به مردم کارت خرید بدهد
ایسنا	وظیفه وزارت کار توزیع بن و کوپن نیست
ایسنا	تب کوپن با شارژ کارت یارانه بالا رفت
ایسنا	خطرهای کوپنی شدن کالاهای اساسی
شرق	یارانه نقدی بیشتر برای نصف جامعه
ایسنا	کوپنی شدن کالاهای اساسی، راه‌حل کاهش مشکل اقتصادی
شرق	جبران گرانی با کارت کالا
شرق	سبد کالا برای ۲۵ میلیون نفر
ایلنا	بسته حمایتی اقشار آسیب‌پذیر به کارگران نمی‌آید

سلامت آب زیرزمینی تهران در خطر
آرامان
کوتاه‌مدت: خلاصی‌ها می‌آیند
بازنشستگی: تجربه‌ها را امتثل کنید

روزنامه: آرمان
 شماره: ۱۳۹۷/۱۲/۲۲
 شماره: ۱۳۹۷/۱۲/۲۲
 شماره: ۱۳۹۷/۱۲/۲۲

«کالا کارت» می‌آید
 روحانی با ظریف؟
 این روزها، پارلمان شهر تب دارد
 روحانی از اصلاح‌طلبان عبور کرد؛ اما اصلاح‌طلبان نه!
 سنجش‌بان به تئوری پروان
 مدیریت آستان‌ها در اختیار کجای ایران
 دولت‌خانه چه باقی‌مانده؟
 ره‌انگیز کتند

روزنامه: آرمان
 شماره: ۱۳۹۷/۱۲/۲۲
 شماره: ۱۳۹۷/۱۲/۲۲
 شماره: ۱۳۹۷/۱۲/۲۲

کوپن الکترونیک برای ۱۰ میلیون نفر
استانداران باز نشسته می‌شوند
بازنشسته می‌شوند
بازنشسته می‌شوند

روزنامه: ایران
 شماره: ۱۳۹۷/۱۲/۲۲
 شماره: ۱۳۹۷/۱۲/۲۲
 شماره: ۱۳۹۷/۱۲/۲۲

شلیک به یک زن بی‌گناه
کالا کارت
۱۰۰ هزار تومان شارژ می‌شود
هرس رانت خوران ارزی از بازگشت کوپن
یک ۱۰۰ دلاری می‌تواند بخشی از بازار مزار ما را بخرند!
گل گهر سیرجان
باید ۱۹ بزد
چه تفاوتی دارد؟

روزنامه: آفتاب
 شماره: ۱۳۹۷/۱۲/۲۲
 شماره: ۱۳۹۷/۱۲/۲۲
 شماره: ۱۳۹۷/۱۲/۲۲

۱۰ میلیون ایرانی کالا کارت ۱۰۰ هزار تومانی دریافت می‌کنند
اطلاعات
درخواست از رئیس جمهوری برای حضور مقتدرانه در شورای امنیت
رشد اقتصادی کشور در پیان
امسال ۱۸ درصد شد
شهر دار تهران مدیریت ۲۲ ناحیه
شهرداری به زنان واگذار می‌شود
رشد اقتصادی کشور در پیان
امسال ۱۸ درصد شد
شهر دار تهران مدیریت ۲۲ ناحیه
شهرداری به زنان واگذار می‌شود

روزنامه: آفتاب
 شماره: ۱۳۹۷/۱۲/۲۲
 شماره: ۱۳۹۷/۱۲/۲۲
 شماره: ۱۳۹۷/۱۲/۲۲

همچنین در یکی از برنامه‌های گفتگوی ویژه خبری شبکه ۲ سیما نیز به ضرورت حمایت دولت از کارگران و اقشار کم‌درآمد اشاره شد. در این برنامه که موضوع اصلی‌اش دستمزد کارگران و کاهش قدرت خرید جامعه بود، جمال رازقی جهرمی، نماینده کارفرمایان در شورای عالی کار، علی خدایی، نماینده کارگری شورای عالی کار و اسماعیل ظریفی آزاد مدیرکل روابط کار وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به بیان نظراتشان پرداختند. رازقی جهرمی در بخشی از صحبت‌هایش درباره لزوم شکل‌گیری بسته‌های حمایتی گفت: «دولت امروز درآمد نجومی از سیاست‌هایش دارد و باید به کارگران و اقشار آسیب‌پذیر و تولیدکننده کمک کند... از محل درآمد دولت باید برای کارگران بن خرید کالا اساسی تامین و وام‌هایی که بانک‌ها به کارفرمایان داده اند امهال شود»^{۱۶}. خدایی نیز در صحبت‌هایش با اشاره به کاهش قدرت خرید کارگران از افزایش دستمزدها و احیای ستاد بن و تامین مایحتاج ضروری کارگران به عنوان راه‌های حمایتی از اقشار کم‌درآمد نام برد^{۱۷}. ظریفی آزاد نیز در این برنامه اعلام کرد که حقوق کارگران تنها کفاف یک‌سوم سبد معیشتی آنها را می‌دهد و از اراده دولت برای تامین کالاهای اساسی و ستاد بن برای اقشار کم‌درآمد صحبت کرده بود^{۱۸}.

گفتگوی ویژه خبری شبکه ۲ باحضور علی خدایی و جمال رازقی جهرمی

۱۶. گفتگوی ویژه خبری شبکه ۲ سیما، ۱۳۹۷/۶/۱۹.

۱۷. همان.

۱۸. همان.

تردیدهای کالا کارت

در گزارش‌ها و و تحلیل‌های روزنامه‌ها و سایت‌های داخلی نیز تردیدهایی درباره شیوه اجرای بسته حمایتی و همچنین مفید بودن آن مطرح شده است. گزارش روزنامه فرهیختگان با تاکید بر کاهش شدید قدرت خرید مردم نوشته است که اختصاص صد هزار تومان نمی‌تواند گرهی از مشکلات خانوارها را باز کند^{۱۹}. این نگرانی در سایت الف^{۲۰} و خبرگزاری تسنیم^{۲۱} هم تکرار شده است. در زیرتیترا گزارش خبرگزاری تسنیم آمده که: «در حالی که طی چند ماه اخیر نرخ ارز ۲۷۱ درصد افزایش یافته، دولت می‌خواهد با ۱۰۰ هزار تومان کاهش ۴۰ درصدی قدرت خرید مردم را جبران کند»^{۲۲}.

گزارش منتشر شده در خبرگزاری تسنیم درباره کالا کارت

تردیدها و پرسش‌های دیگری هم از سوی کارشناسان در رسانه‌های داخلی مطرح شده است اما با این حال مواجهه رسانه‌های داخلی با بسته حمایتی و کالا کارت مثبت‌تر از نوع واکنش رسانه‌های خارج از کشور بوده است. اگر در رسانه‌های خارج از کشور، از بازگشت به دوران کوپنیسم به عنوان نقطه‌ای منفی یاد شده، در رسانه‌های داخلی سعی شده که بیشتر بر تجربه‌ها و نقاط مثبت سهمیه‌بندی و توزیع کوپن تاکید شود. با این حال تردیدهایی درباره منبع تامین مالی کالا کارت، شیوه توزیع،

۱۹. فرهیختگان، ۱۳۹۷/۶/۲۷.

۲۰. سایت الف، ۱۳۹۷/۶/۲۷.

۲۱. خبرگزاری تسنیم، ۱۳۹۷/۶/۲۷.

۲۲. همان.

جلوگیری از رانت و ویژه‌خواری آن در رسانه‌ها منتشر شده است. با این حال و به رقم این تردیدها، غالب اقتصاددانان و کارشناسان حوزه رفاه و فعالین کارگری از موافقان بسته حمایتی و توزیع کالا کارت یا کوپن الکترونیکی هستند. در ادامه نظرات موافق و مخالف کارشناسان که در رسانه‌ها منتشر شده را مرور کرده‌ایم:

<p>حسین راغفر: مزیت کالا کارت و هدفش این است که دسترسی به کالاهای اساسی در حوزه تغذیه خانوارها و کالاهای بهداشتی و امثالهم برای خانواده‌های کم درآمد آسان باشد/ ما در دوران جنگ، قاچاق به این معنا و در این مقیاس گسترده نداشتیم و این از موانع طرح است هر چند با افزایش ارز، قاچاق کالا دیگر منطقی نیست. به کمک ساختارهای دیجیتالی، دولت می‌تواند با دقت بیشتری ورود کالا و توزیع آن را ردیابی کند/ این ساز و کار معمول تخصیص منابع در دنیاست. هر گاه کشوری با شرایط اضطراری روبرو باشد، سهمیه بندی یکی از روش‌هاست، هر چند دایمی و مطلوب نیست^{۲۳}.</p> <p>هادی ابوی (دبیرکل کانون عالی انجمن‌های صنفی کارگران): توزیع کوپن موجب کاهش قیمت بسیاری از کالاها در بازار می‌شود^{۲۴}.</p> <p>جواد اسماعیلی: در شرایط فعلی با افزایش مشکلات معیشتی مردم، صدور کالا کارت یا هر طرحی که دست اقشار کم‌درآمد را بگیرد، لازم و ضروری است. اینکه ۱۰۰ هزار تومان بسیار ناچیز است، موافقم اما به نظر من این مبلغ در کنار یارانه نقدی ماهانه می‌تواند بخشی از نیاز خانوارهای بسیار کم‌درآمد را مرتفع کند/ سیستم کوپنی سابق اثر تنظیم بازار را هم داشت و در حال حاضر نیز باید همین کار را انجام دهند؛ یعنی باید به مردم کالا بدهند و اطمینان حاصل شود که کارت الکترونیکی تبدیل به پول نقد نمی‌شود/ اگر طرح قدیمی ما در ستاد بسیج اقتصادی اجرا شود، هیچ ویژه‌خواری و رانتی به وجود نخواهد آمد^{۲۵}.</p> <p>وحید شقاقی شهری: اگر کارت‌های خرید متناسب با وضعیت اقتصادی طبقات مختلف توزیع نشود، آنگاه قدرت خرید مردم بسیار کاهش پیدا خواهد کرد که همین مساله می‌تواند چرخه اقتصادی را مختل کند^{۲۶}/ دولت نباید برای حمایت از پنج دهک پایین درآمدی به واریز یارانه نقدی و توزیع کالا روی بیاورد، چراکه</p>	<p>موافقان کالا کارت</p>
--	-------------------------------------

۲۳. «با هرج و مرج کنونی باید ۸۰ میلیون کالا کارت صادر کنند»، ۲۰۱۸/۹/۱۸، دویچه‌وله.

۲۴. «پیشنهاد شارژ کارت‌های یارانه برای کوپن کالا»، ۱۳۹۷/۶/۱۸، خبرگزاری ایسنا.

۲۵. فرهیختگان، ۱۳۹۷/۶/۲۷.

۲۶. «دولت به جای افزایش حقوق به مردم کارت خرید بدهد»، ۱۳۹۷/۶/۲۶، خبرگزاری ایسنا.

<p>آثار تورمی زیادی به دنبال دارد؛ بلکه باید این حمایت را در قالب توزیع کارت‌های اعتباری خرید کالا اجرا کند.^{۳۷}</p> <p>جمال رازقی جهرمی (نماینده کارفرمایان در شورای عالی کار): از محل درآمد دولت باید برای کارگران بن خرید کالای اساسی تامین و وام‌هایی که بانک‌ها به کارفرمایان داده اند امهال شود.^{۳۸}</p> <p>رضا امیدی: لزوماً تمام سیاست‌های رفاهی دهه ۶۰ غلط و نشانه ناپرورداری جامعه نیست / داشتن استراتژی بازگشت از برخی روندهای غلط نظیر خصوصی‌سازی و تجاری‌سازی آموزش و بهداشت به جسارت بالایی نیاز دارد که باید دولت‌ها را برای آن ترغیب کرد.^{۳۹}</p>	
<p>علی‌اکبر لبافی: وظیفه وزارت کار توزیع بن و کوپن نیست بلکه تولید ثروت و کارآفرینی و تبدیل آن به رفاه اجتماعی است / شرایط اقتصادی ما و بسیاری از شاخص‌های اقتصادی ما آنقدر بحرانی نیست که به توزیع بن و کوپن روی بیاوریم. این طرح‌ها مربوط به سالهای اول انقلاب و دوران جنگ بود که به شدت کمبود داشتیم، اما اکنون شیطنت‌هایی در داخل اتفاق می‌افتد و نگاهی را به جامعه تزریق می‌کند که به عقب برگردیم و شیوه توزیع کوپن و گداپرووری را ترویج دهیم. در حالی که طرح چنین مباحثی در شان مردم و وزارتخانه‌ای نیست که ۲۶ درصد اقتصاد کشور را در اختیار دارد / مالیاتی که کارگران هر ماه می‌پردازند، از فیشهای حقوقی آنها کسر نشود و دولت با این کار به قدرت خرید و معیشت کارگران کمک کند. دولت باید به اشکال مختلف مثل کاهش هزینه‌های مسکن و اجاره‌بها و ارائه خدمات درمانی رایگان، هزینه‌های خانوارهای کارگری را کاهش دهد.^{۴۰}</p> <p>خسرو فروغان گران‌سایه (رئیس کمیسیون بازرگانی داخلی اتاق بازرگانی ایران): شرایط کوپنی شدن در اوایل انقلاب با زمان حال بسیار متفاوت است، چراکه در اوایل انقلاب در کشور بحث جنگ بود و کشور درآمد زیادی نداشت و نگاه مردم و مسئولان با زمان فعلی متفاوت بود. همچنین اعتماد بین مردم و گروه‌ها زیاد بود. اما امروز اینگونه نیست و اعتماد مردم کم رنگ شده و بهانه‌ای به نام جنگ نیز وجود ندارد که مردم بخواهند از خود گذشتگی کنند. شرایط به سمتی رفته که هرکس فقط به فکر خود و منافع خویش است لذا شاهد رانت‌هایی هستیم که حق مسلم مردم، قشر متوسط و ضعیف را گرفته و نهایتاً اختلاف طبقاتی را بیشتر کرده است.^{۴۱}</p>	<p>مخالفتان کالاکارت</p>

۳۷. «جبران گرانی با کارت کالا»، ۱۳۹۷/۶/۱۷، روزنامه شرق.

۳۸. گفتگوی ویژه خبری شبکه ۲ سیما، ۱۳۹۷/۶/۱۸.

۳۹. «صدای پای کوپن‌سیم؟!»، رضا امیدی، کانال تلگرامی سیاست‌گذاری اجتماعی.

۳۰. «وظیفه وزارت کار توزیع بن و کوپن نیست»، ۱۳۹۷/۶/۲۳، خبرگزاری ایسنا.

۳۱. «خطرهای کوپنی شدن کالاهای اساسی»، ۱۳۹۷/۶/۲۰، خبرگزاری ایسنا.

علی‌خدایی: بسته حمایتی اقشار آسیب‌پذیر که مسئولان همواره از آن داد سخن می‌دهند، به کار کارگران تحت پوشش قانون کار نمی‌آید/ ترمیم مزد کارگران، فقط و فقط باید از طریق مذاکرات سه‌جانبه در شورای عالی کار، انجام شود و بسته حمایتی آسیب‌پذیران و مشمولان بهزیستی به درد کارگران نمی‌خورد؛ این را بهتر است همه مسئولان بدانند.^{۳۲}

دفاع از سیاست‌های رفاهی دهه ۶۰

تصمیم دولت درباره کالا کارت و کوپن الکترونیکی، بار دیگر اذهان رسانه‌ها را به طرف دهه ۶۰ و زمان جنگ کشاند. آن‌طور که در گزارش‌های رسانه‌های خارج از کشور دیدیم، تقریباً تمام آنها احیای کوپن را نوعی بازگشت به عقب قلمداد کردند. حتی برخی از مخالفان طرح بسته حمایتی در رسانه‌های داخلی شرایط فعلی را متفاوت از شرایط بحرانی دهه ۶۰ دانسته و لزومی به کالا کارت و بسته‌های حمایتی نمی‌بینند. در این میان رضا امیدی در واکنش به مقاله سایت بی‌بی‌سی فارسی درباره کالا کارت که پیش‌تر به آن اشاره شد، نکاتی را در دفاع از سیاست‌های رفاهی دهه ۶۰ نوشت و از طرح کالا کارت و بسته حمایتی دفاع کرد. امیدی درباره حمایت خوراکی در بسته‌های حمایتی نوشته:

«برخلاف آنچه بی‌بی‌سی بازنمایی می‌کند چنین برنامه‌هایی منحصر به ایران و شرایط وخیم زیستی نیست و امروزه در بسیاری از کشورهای جهان با الگوهای متفاوت رفاهی، انواعی از برنامه‌های حمایت خوراکی وجود دارد. برای مثال آمریکا یکی از بزرگترین برنامه‌های حمایتی کوپنی موسوم به (SNAP) را از دهه ۱۹۳۰ اجرا می‌کند که هزینه آن در سال ۲۰۱۵ حدود ۸۰ میلیارد دلار بوده و حدود ۵۰ میلیون آمریکایی را پوشش می‌دهد که درآمد خالص آن‌ها کمتر از خط فقر است... برخلاف آنچه بی‌بی‌سی بازنمایی می‌کند لزوماً تمام سیاست‌های رفاهی دهه ۶۰ غلط و نشانه نابرخورداری جامعه نیست. برای مثال ایران در دهه ۶۰ از برنامه آموزش رایگان و بهداشت و درمان رایگان برخوردار بوده که از اوایل دهه ۷۰ به تدریج آن‌ها را از دست داده است. بازگشت به برخی از آن سیاست‌ها — برخلاف تصویرسازی این رسانه‌ها — اتفاقاً یکی از الزامات سیاست‌گذاری امروز ایران است»^{۳۳}.

به جز امیدی، حسین راغفر هم از عدالت اجتماعی دهه ۶۰ دفاع می‌کند و به نقد سیاست‌های حاکم بعد از جنگ می‌پردازد. راغفر در نشست با عنوان «جوان، شغل و چشم‌انداز آینده ایران» که اوایل شهریورماه در موسسه رحمان برگزار شد، کوپنی‌شدن

۳۲. «بسته حمایتی اقشار آسیب‌پذیر به کار کارگران نمی‌آید»، ۱۳۹۷/۶/۱۴، خبرگزاری ایلنا.

۳۳. رضا امیدی، «صدای پای کوپنیسم»، کانال تلگرامی سیاست‌گذاری اجتماعی.

کالاهای اساسی را یکی از راه‌حل‌های مشکلات اقتصادی دانسته که دست کم «کالاها و حداقل‌های موردنیاز جامعه را تضمین می‌کند»^{۳۴}. راغفر در صحبت‌هایش در این نشست، درباره وضعیت جامعه در دوران جنگ و وضعیت فعلی آن گفته بود:

«تحوالات سه دهه گذشته در ایجاد شرایط اقتصادی کنونی نقش تعیین کننده‌ای دارد. دهه اول انقلاب عدالت محور سیاست‌های عمومی بود اما بعد از جنگ شاهد تغییر ایدئولوژی از شعار عدالت اجتماعی به تامین امنیت برای سرمایه و سرمایه دار هستیم. مناسبات تعدیل ساختاری منجر به این شد که یکی از محورهای این سیاست خصوصی‌سازی و کاهش نقش دولت در اقتصاد شود... فرآیند خصوصی‌سازی زمینه‌های بزرگ نابرابری و انحصارهای بزرگ را از طریق بنگاه‌های بخش عمومی و انتقال منابع به دوستان، رفقا و آشنایان در قدرت رقم زد که در ادامه دارایی‌های عمومی را در اختیار افراد دارای قدرت قرار داد. آنها شبکه ارتباطی خود را در ساختار قدرت حفظ کردند و نه تنها یکی از مولفه‌های نابرابری‌ساز یعنی نظام تصمیم‌گیری در دولت، مجلس و نهادهای سیاستگذار را با نفوذ خود حفظ کردند بلکه ثروتی را در اختیار داشته‌اند که با استفاده از ابزار قدرت همه چیز را به نفع خودشان شکل دادند... موج ارزی بعدی برای خرید کالاها با رقم حاضر نخواهد بود و با نرخ جدید ارز انجام می‌شود. همه مردم در اضطرابند که آیا حقوق اول ماهشان کفاف مخارج‌شان را می‌دهد یا نه؟ آنها می‌بینند ارزش سپرده‌هایشان هر روز کمتر می‌شود. این چیزی است که به آن مالیات تورمی گفته می‌شود و دست کردن دولت و حاکمیت در جیب مردم است. قرار بود دولت برای مردم امنیت درست کند و قرار نبود سارق اموال مردم باشد... (در دوران جنگ) با سه میلیارد دلار نیازهای اساسی کشور تامین می‌شد و با سه میلیارد دلار دیگر نیز هم جنگ ادامه داده می‌شد و هم جامعه را اداره می‌کردند. بسیاری از شاخص‌های اجتماعی دوران جنگ بهتر از دوران کنونی بودند. این در حالیست که سطح رفاه پایین‌تر بود. نابرابری در شرایط کنونی افزایش یافته است.»^{۳۵}

۳۴. حسین راغفر، «کوپی شدن کالاها اساسی، راه‌حل کاهش مشکل اقتصادی»، ۱۳۹۷/۶/۷، خبرگزاری ایسنا.

۳۵. همان.

تابستان پرتنش هفت تپه

«مدیر عامل، وکیل، فرماندار/ میخوان کارگر بشه بیکار
 همدستن با سرمایه‌دار/ نقشه اینه بشیم استثمار/ کور خوندین کارگر شده بیدار/
 کارگر وایساده پشت کارگر/ تو کارخونه، کارمند یا برزگر
 همدوش کارگران مرد/ زنا تو صف اول نبرد...»

این بخشی از سرود کارگران هفت تپه است که در دهمین روز اعتصابشان منتشرش کرده‌اند؛ به سه زبان فارسی، عربی و لری. این اولین بار نیست که کارگران هفت تپه اعتصاب کرده‌اند و احتمالاً آخرین بار هم نخواهد بود. اما اگر پیش از این‌ها به خواسته‌های کارگران رسیدگی می‌شد امروز دیگر خبری از اجرای سرود اعتراضی نبود. اینکه کارگران کارخانه‌ای سرودی برای اعتراض‌هایشان می‌سازند از یک‌سو نشان می‌دهد که عمق کمبودها و اعتراض‌هایشان آن قدر زیاد شده که حالا خودشان به دنبال روایت خودشان هستند و از سوی دیگر نشان می‌دهد که اعتراضات آنها وارد مرحله جدیدی شده که متمایز از اعتراضات عادی است. اگر در آغاز اعتراضات کارگران هفت تپه همانند اعتراضات کارگری دیگر بود، حالا آنها منسجم و سازمان‌یافته‌اند و خواسته‌هایی مشخص دارند. نگاهی به طیف متنوع رسانه‌هایی که اعتراضات کارگران هفت تپه را بازتاب داده‌اند نشان از اهمیت اعتصاب کارگران هفت تپه دارد. در یک سر این طیف صدای آمریکا و رادیو فردا دیده می‌شود و در سر دیگر روزنامه کیهان.

بازتاب اعتصابات کارگران نیشکر هفت تپه در روزنامه‌ها و خبرگزاری‌ها و سایت‌های خبری	
ایسنا	چرا کارگران نیشکر هفت تپه اعتصاب می‌کنند (۱۳۹۷/۶/۱۴)
اعتماد	تکرار آذر در شهریور (۱۳۹۷/۶/۵)
ایسنا	هفت تپه و مشکلات بی‌پایان کارگران (۹۷/۶/۵)
ایلنا	پیگیر مشکلات کارگران نیشکر هفت تپه از وزارت کار هستیم (۱۳۹۷/۶/۴)
کیهان	کارگران نیشکر هفت تپه خواستار پرداخت مطالبات خود شدند
شرق	تابستان پرتنش هفت تپه (۱۳۹۷/۶/۱۱)
میدان	نه دولت و نه بخش خصوصی، هفت تپه ملک کارگران است (۱۳۹۷/۶/۱)
میدان	در نسبت سندیکا و شوراهای مستقل کارگری (۱۳۹۷/۶/۱۳)

راديو فردا	موافقت کارفرما با برخی از خواسته‌های کارگران اعتصابی هفت‌تپه (۱۳۹۷/۶/۱۰)
صدای آمریکا	اعتصاب دوهفته‌ای کارگران نیشکر هفت تپه پس از مذاکره با کارفرما پایان یافت (۱۳۹۷/۶/۱۱)
راديو زمانه	در دهمین روز اعتصاب کارگران نیشکر هفت‌تپه: رونمایی از سرود همبستگی (۱۳۹۷/۶/۵)
ایرنا	اعتراضات کارگران شرکت نیشکر هفت‌تپه همچنان ادامه دارد (۱۳۹۷/۶/۷)
باشگاه خبرنگاران جوان	اعتراض کارگران هفت‌تپه به وزیر جهاد کشاورزی (۱۳۹۷/۶/۱)
ایلنا	تجمع کارگران هفت تپه ادامه دارد/مذاکره برای پایان اعتراض بی‌نتیجه ماند (۱۳۹۷/۶/۱۰)

هفت‌تپه و شوراهای کارگری

اعتصاب کارگران هفت‌تپه در اواخر مردادماه شروع شد و در روزهای ابتدایی شهرپور گسترده‌تر شد و تقریباً کارگران تمام بخش‌های این کارخانه در اعتصاب بودند. کارگران نسبت به قراردادهای، پایین بودن دستمزدها و تاخیر در پرداخت مطالبات مزدی معترضند و البته در اعتصابات جدیدشان به تجزیه کارخانه هم اعتراض دارند و حالا شورایی تشکیل داده‌اند تا بر کارفرما و اداره شرکت نظارت کنند و این موضوع تجربه‌ای جدید در اعتراضات کارگری به شمار می‌رود. ایده شکل‌گیری این شورا را اسماعیل بخشی، عضو سندیکای نیشکر هفت‌تپه، داده است و با همکاری دیگر کارگران آن را عملی کرده‌اند. بخشی در گفتگویی با سایت میدان این ایده را حاصل «۱۰ سال اعتراض و پرورش روحیه مطالبه‌گری» در بین کارگران هفت‌تپه دانسته است:

«هفت‌تپه برای ما یک آرمان و یک صنعت ملی است. هفت‌تپه را هرگز ملک کسی نمی‌دانیم؛ نه دولت و نه بخش خصوصی. ما به این نتیجه رسیده‌ایم که برای نجات باید از میان جامعه کارگران ناظرانی وجود داشته باشد و همین را هم با تشکیل شورا عملی کردیم و با قدرت آن را پیش خواهیم برد^{۳۶}».

۳۶. اسماعیل بخشی، «نه دولت و نه بخش خصوصی، هفت‌تپه ملک کارگران است»، ۱۳۹۷/۶/۱، سایت میدان.

فرشاد اسماعیلی در مقاله‌ای به تشکیل شورای کارگری هفت‌تپه پرداخته، به اعتقاد او «مطالبه تشکیل شوراهای مستقل کارگری در هفت‌تپه محقق شده و از سوی کارگران فولاد ملی به عنوان مطالبه‌ای جدی^{۳۷}» مطرح شده است. او در بخشی از مقاله‌اش نوشته است:

«قانون‌گذاران و سیاستمداران در خصوص شیوه اداره کارخانه‌ها تصمیمات غلط بسیاری گرفته‌اند. عمده این تصمیمات که در خصوص شیوه اداره کارخانه گرفته شده، خصوصی‌سازی‌های وسیع کارگاه‌های بزرگی بود که منجر به نابود شدن سنت‌های کارگری از یک سو و خطه‌ی تولید این کارخانه‌ها از سوی دیگر گردید. پارسیلون، آونگان، آذرب، هیکو و... همه بر اثر سیاست‌های غلط در شیوه اداره کارگاه نابود شدند و صدها و هزاران کارگر معیشت و زندگی‌شان به واسطه این شیوه اداره کارگاه به خطر افتاد. امروز اما کارگران هفت‌تپه شیوه اداره‌ای را پیشنهاد کرده‌اند تا جلوی نابودی کامل این کارگاه‌ها را بگیرند و از طریق این مطالبه، مداخله کارگران را در شیوه اداره کارگاه به عنوان ذی‌نفعان اصلی احیا کنند^{۳۸}».

تشکیل شورای مستقل کارگری موضوعی است که مورد توجه رسانه‌های مختلف قرار گرفته است و حتی خبرگزاری‌های رسمی نیز به آن پرداخته‌اند. خبرگزاری ایسنا در گزارشی در این مورد نوشته است:

«فراروی در سطح مطالبات، از آذر سال پیش تا شهریور امسال، هم‌پای نیرومندتر شدن تشکلیابی آنها رخ داده است. در واقع مهم‌ترین گامی که در این اعتصابات به پیش برداشته شد، نه یک توافق صرف بر سر پرداخت معوقات و حق بیمه‌ها و دیگر حقوق کارگران، بلکه تجلی نقش یک تشکل نیرومند کارگری و رسمیت بخشیدن به حق اعتصاب کارگران بود؛ حقی که در سپهر سیاسی و گاه رسانه‌ای کشور، همیشه به نفع کارفرما و «خط تولید» نادیده گرفته می‌شود. گفتمانی که تولید را بر همه چیز و از جمله وضعیت معیشتی و کاری کارگران مقدم می‌داند، به نوعی تجلی همان نگاه کلی در دولت‌های پس از جنگ است که تولید و «رونق اقتصادی» با محوریت بخش خصوصی را بر توزیع و کاهش نابرابری مقدم می‌داند و آنها را به آینده حواله می‌دهد؛ حال آنکه حتی در صورت رسیدن به «رونق اقتصادی» از این مسیر، بخش خصوصی قدرت‌مند شده، از راه تأثیرگذاری بر سیاست، اجازه کاری را که به منافعش ضربه بزند، نخواهد داد^{۳۹}».

آن‌طور که اسماعیل بخشی گفته است، در شورای کارگری هفت‌تپه، از ۱۴ بخش شرکت ۲۲ نماینده انتخاب شده و آنها از میان خود یک هیات مدیره انتخاب کرده‌اند.

۳۷. فرشاد اسماعیلی، «در نسبت سندیکا و شوراهای مستقل کارگری»، ۱۳/۶/۱۳۹۷، سایت میدان.

۳۸. همان.

۳۹. «چرا کارگران نیشکر هفت‌تپه اعتصاب می‌کنند؟»، خبرگزاری ایسنا، ۱۴/۶/۱۳۹۷.

دلایل اعتصاب: بیمه، دستمزد، خصوصی سازی و تجزیه کارخانه

عمر اعتراضات کارگران نیشکر هفت تپه به یک دهه می‌رسد و بسیاری از مسایل قدیمی آنها هنوز پابرجاست و آن طور که فعالین کارگری می‌گویند نهادهای دولتی نیز حمایتی از کارگران برای رفع مشکلاتشان نمی‌کنند. حق بیمه یکی از مشکلات قدیمی کارگران هفت تپه است؛ اسماعیل بخشی درباره معضل بیمه کارگران هفت تپه می‌گوید:

«نظام سرمایه‌داری ماهیتش در حمایت از کارفرماست، هر کجا می‌رویم از فرمانداری گرفته تا دولت از ما حمایتی نمی‌کند. وزارت کار به ما می‌گوید نمی‌ترسید که از کارفرما برای پرداختن حق بیمه شکایت می‌کنید، اخراجتان می‌کند. خوب وظیفه وزارت کار این است یک حفاظ قانونی برای ما در مقابل کارفرما و اقدام به اخراج ایجاد کند، نه اینکه چنین پاسخی بدهد»^{۴۰}.

<p>معضلات کارگران نیشکر هفت تپه</p>	<p>- مشکلات بیمه‌ای، حق سنوات و پرداخت نشدن سهم چهاردرصدی سازمان تامین اجتماعی از سوی شرکت نیشکر هفت تپه - قراردادهای کار نامناسب - خصوصی سازی - عدم رعایت طبقه بندی مشاغل - پایین بودن دستمزدها - حقوق معوقه و تاخیر در پرداخت دستمزدها - تجزیه کارخانه و شیوه مدیریت</p>
---	--

۴۰. اسماعیل بخشی، «نه دولت و نه بخش خصوصی، هفت تپه ملک کارگران است»، ۱/۶/۱۳۹۷، سایت میدان.

جامعه فرهنگ سیاست اقتصاد دانش زمین به میدان بیاید درباره میدان **میدان**

گفتگوی اختصاصی میدان با اسماعیل بخشی، عضو سندیکای نیشکر هفت‌تپه

نه دولت و نه بخش خصوصی، هفت‌تپه ملک کارگران است

مرضیه امیری | ۱۱ شهریور ۱۳۹۷ | اسلایدر - اقتصاد - جامعه - سیاست | + نظر

پیشنهاد میدان

رقیبان کافکا و طیبیاتی که مرگ تجویز می‌کنند
۷ مهر ۱۳۹۷

محمد سلطانی‌فر معاون مطبوعاتی وزیر ارشاد روز چهارشنبه ۴ مهر در مصاحبه با خبر آنلاین گفته است: «دو قلم ارز مجموعاً حدود ۲۴ میلیون یورو به اشخاص داده شده که...»

یوتیوب‌سوم و روزگار مشوش
دموکراسی
۲۴ شهریور ۱۳۹۷

روایت تراژیک سقوط نهاد مشاوران معمار و شهرساز

بازتاب اعتصابات کارگری هفت‌تپه

هفت‌تپه در فضای مجازی

از اعتصابات کارگران نیشکر هفت‌تپه فیلم و عکس‌های زیادی در شبکه‌های مجازی منتشر شده و واکنش‌های زیادی هم در فضای مجازی به همراه داشته است و بسیاری از کاربران توئیتر نظرات خود را درباره اعتصابات کارگری بیان کردند. در ادامه نمونه‌هایی از این واکنش‌ها را در فضای مجازی را می‌بینیم:

@er_alireza **Alireza Ershadifard**

آنچه که این روزها بر [#نیشکر_هفت_تپه](#) و کارگران آن می‌رود، چیزی است که در انتظار [#کشت_و_صنعت_مغان](#) است. همه این مصایب گویای یک نکته است: واگذاری شرکت‌های دولتی نه تنها دردی از دولت دوا نکرده بلکه هزینه‌های جدیدی بر آن تحمیل کرده. بیا بید به واگذاری‌های غیراصولی نه بگوییم.

محمد مساعد @mohammadmosaed

FollowFollow @mohammadmosaed

#من_انتخاب_نکردم هر روز شاهد خاکسترسازی صنایع کشورم باشم. من انتخاب نکردم با بغض کارگران #هفت_تپه بغض کنم و حراست گیت‌های خروجی را برای یافتنم بندد. من انتخاب نکردم رم دوربینم را زیر نافم قایم کنم تا اگر دوربینم را گرفتند صدای این کارگران خفه نشود. من انتخاب نکردم #سانسور شوم.

حشمت اله طبرزدی @heshmattabarzad

FollowFollow @heshmattabarzad

خودسوزی کارگران! کارگران ستم‌دیده‌ی نیشکر هفت تپه، اعلام کردند که دست به خودسوزی خواهند زد. این یک تراژدی است که ما را به هوشیاری میخواند. #کارگران_نیشکر_هفت_تپه #درد_کارگر #هفت_تپه

ایمان معمار ۱۸ Aug @Imanmemar

اسماعیل بخشی در جمع کارگران: "به طبقه دیگه ای اومده اقتصاد رو خراب کرده هزینه اش رو طبقه کارگری باید بده؟" این همون سوالیه که درباره محیط زیست باید بپرسیم. ناکارآمدی مدیران، فساد سیستماتیک و سبک زندگی طبقات بالا علت های مهم بحران آب و محیط زیست هستن اما هزینه رو فرودستان و مردم حاشیه میدن.

Alireza azami @alireza_arad

صداهای شنیدنی از #هفت_تپه و فولاد اهواز و هزاران کارگر بیکار و شرکت تعطیل به گوش می رسد...

فقر، خوزستان و تحقیر فرودستان: واکنش ها به ربیعی و قاضی زاده هاشمی

انتشار دو فیلم از علی ربیعی و قاضی زاده هاشمی در شبکه های مجازی واکنش های تند زیادی به همراه داشت. در یکی از این فیلم ها، علی ربیعی در اهواز و بعد از حملات تروریستی با وضعیتی مواجه می شود که انتظارش را ندارد. او که تا همین اواخر به عنوان وزیر کار در جامعه شناخته می شد، در شرایط بحرانی اهواز با زنی روبرو می شود که خشونت امروز را نتیجه بیکاری جامعه می داند. در ادامه برخی از توثیتهای مرتبط با این فیلم را مشاهده می کنیم:

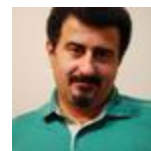
ایران اینترنشنال @IranIntl

زن اهوازی در مراسم تشییع جنازه خطاب به [#علی ربیعی](#) وزیر سابق کار: عاملان حمله در [#اهواز](#)، به علت [#بیکاری](#) چنین کاری کردند. به ملاحیه، شلنگ آباد، لشگرآباد و... بروید و ببینید مردم با چه بدبختی زندگی می‌کنند.

@amirahmadiarian **Amir Ahmadi Arian**

قلمبه‌گویی‌های خوزستان پرستانه و هشتگ به عربی غلط دبیرستان‌تان را ول کنید و به این مردم گوش کنید. این‌ها این وضع را زندگی می‌کنند، دارند فریادش می‌زنند و سرشان به شعر و هشتگ گرم نمی‌شود. اگر واقعا نگران خوزستان اید به دولت فشار بیاورید به آب و هوا و فقر برسد.

@ShahramRafizade **Shahram Rafizadeh**

حرف‌های این زن اهوازی خطاب به علی ربیعی، به نظر می‌آید حرف بسیاری از مردم [#اهواز](#) و خوزستان است. او از دردهای خوزستان، از آب که بردن، از خشکسالی، از بیکاری حرف می‌زنه، می‌گه برید ملاحیه، برید شلنگ آباد، برید لشکرآباد. از فقر حرف می‌زنه - اون وقت علی ربیعی می‌گه انتقام می‌گیریم!

اما در فیلمی دیگر که با واکنش‌های شدیدتری همراه بود، قاضی‌زاده هاشمی برخوردی تحقیرآمیز با فردی دارد که از فقر خود و بیماری همسرش صحبت می‌کند و واکنش وزیر بهداشت، شوخی زننده با درد و فقر مردم و تمسخر و تحقیر انسانی است که به او رجوع کرده.

میدان @meidaandotcom

Follow @meidaandotcom
Follow More

تحقیر آشکار در رفتار وزیر نشان می‌دهد سیاست محروم‌سازی از خدمات بهداشتی رایگان تصادفی یا موقتی نیست و در ذهن مجریان آن چنان عادی شده که مطالبه‌ی این حق اساسی را تمسخر و از خود سلب مسئولیت می‌کنند. [#وزیر_بهداشت](#) جز به سلامتِ درآمدِ آنکه از [#کالایی‌سازی_سلامت](#) سود می‌برد نمی‌اندیشد.

فرشاد اسماعیلی @esmailifarshad

دیروز [#وزیر_بهداشت](#) پیرمردی که پول درمان نداشت را با حمله اش زیر گرفت، امروز زیر تابوت قربانیان حمله تروریستی را می‌گیرد. بعضی وقتا هر کاری میکنی نمیشوره ببره آقای وزیر!

sam bourbour @sambourbour

تفاوت گفته‌های [#وزیر_بهداشت](#) و کوتوله زاده ای که اخیرا طبقه فرودست را مورد عنایت قرار داده بود چیست؟ یکی علنا میگوید پول نداری بمیر دیگری هم با لودگی میگوید فیزیوتراپی نرو، داغ کن و بمال درواقع وزیر هم گفت توکه پول نداری مثل ۲۰ میلیون حاشیه نشین دیگه صبر کن، تا بمیری [#پول_نداری_بمیر](#)

برخی توصیه‌های سیاستی

از جنگ اقتصادی به جنگ رسانه‌ای

«آمریکا اعلام کرده علیه ما یک جنگ اقتصادی به راه انداخته است، علاوه بر این آنها جنگ رسانه‌ای و سیاسی ایجاد کرده‌اند تا بر افکار عمومی ملت ما تأثیر بگذارند»^{۴۱}. این عبارت معاون اول رییس‌جمهور است که در شهریورماه بیان شده است. البته پیش از اینکه جهانگیری از تعبیر «جنگ اقتصادی» استفاده کند بسیاری از رسانه‌های داخلی و خارجی از این تعبیر برای توصیف وضعیت موجود جامعه استفاده کردند. از همین رو بود که ما نیز «جنگ اقتصادی» را کلیدواژه رسانه‌ها در شهریورماه دانستیم. اما به نظر می‌رسد که پذیرفتن اینکه جامعه ما در جنگ اقتصادی به سر می‌برد همه مسئله نیست بلکه ماجرا روی دیگری هم دارد که دست‌کم تاکنون نادیده گرفته شده است. روی دیگری که به جمله دوم جهانگیری مربوط است؛ اینکه کشور ما به جز جنگ اقتصادی درگیر یک جنگ «رسانه‌ای و سیاسی» نیز هست. ریچارد نفیو که از طراحان تحریم‌ها علیه ایران است، کتابی دارد با عنوان «هنر تحریم‌ها: نگاهی از درون میدان» که در آن غایت تحریم‌ها را «کاهش استقامت روان‌شناختی» کشور تحریم‌شونده از طریق تضعیف قاطعیت و عزم روان‌شناختی کشور هدف و تحت‌تأثیر قرار دادن مبنا و پایه جسمی و فیزیکی آن دانسته است^{۴۲}. این کتاب به سفارش علی لاریجانی توسط مرکز پژوهش‌های مجلس به فارسی ترجمه و منتشر شده و چندی پیش در رسانه‌ها نیز منتشر شد و در دسترس عموم قرار گرفت. **اینکه معاون رییس‌جمهور از «جنگ رسانه‌ای و سیاسی» یاد می‌کند، نشان‌دهنده این است که در بالاترین سطوح مدیریتی کشور جنگ رسانه‌ای پذیرفته شده است اما پرسش اینجاست که چقدر برای این جنگ رسانه‌ای آمادگی لازم وجود دارد؟** در همین شهریورماه وقتی دولت خبر از اجرای بسته حمایتی داد، افکار عمومی جامعه به دلیل اینکه بسته حمایتی با زندگی روزمره آنها پیوند دارد فوراً پیگیر جزئیات بسته دولت شد. **اما نوع اطلاع‌رسانی دولت و مشخصاً وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی درباره جزئیات این بسته قطره‌چکانی بود و انگار خود آنها نیز از جزئیات چیزی که حرفش را می‌زدند خبری نداشتند.** اگر بپذیریم که امروز از یک سو با جنگ اقتصادی و از سوی دیگر با جنگ رسانه‌ای روبرو هستیم، در هر دو ساحت نیازمند برخوردی برنامه‌دار و مدبرانه هستیم. بر این اساس:

۴۱. اسحاق جهانگیری، «آمریکا علیه ما جنگ اقتصادی به راه انداخته است»، ۱۳۹۷/۶/۲۰، خبرگزاری ایسنا.

۴۲. ریچارد نفیو، «هنر تحریم‌ها»، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

- ضروری است که دولت و وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی به طور عام، و سازمان تامین اجتماعی، که با بخش زیادی از مزدبگیران و اقشار فرودست سروکار دارد تحلیلی دقیق، واقع‌بینانه و به دور از شعارزدگی‌ها و کلیشه‌های مرسوم از وضعیت جامعه به دست دهند. در این تحلیل باید مهم‌ترین دغدغه‌ها، نگرانی‌ها، پرسش‌ها و ابهامات مردم به‌طور روشن و شفاف پاسخ داده شوند.

- بر اساس یک نظرسنجی ملی که اخیراً به سفارش وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی توسط موسسه ایسپا انجام شده، ۶۲ درصد مردم بر این باورند که ارتباط نزدیک‌تر وزرا و مسئولان با مردم بر آرامش فضای روانی جامعه تاثیر زیادی دارد^{۴۳}. البته پرواضح است که مراد از ارتباط نزدیک مسولان و وزار با مردم، رفتارهای پوپولیستی نیست چرا که در بلندمدت نتیجه‌ای معکوس به‌بار خواهد داشت. مراد ارتباطی مسئولانه، اقناعی و تحلیلی است و نه تبلیغاتی و عوام‌فریبانه.

دو فیلمی که در شهریورماه از علی ربیعی در خوزستان و قاضی‌زاده هاشمی در مواجهه با کارگری که از بیماری و فقرش می‌گفت منتشر شد، نشان می‌دهد که برخی مسولان و وزرا مهارت یا تسلطی برز شیوه مدبرانه ارتباط با مردم ندارند. علی ربیعی در برابر زنی که از مشکلات خوزستان و بحران بیکاری حرف می‌زند تنها یک پاسخ دارد و آن اینکه «انتقام می‌گیریم» و برخورد قاضی‌زاده هاشمی نیز از نظر رسانه‌ها و جامعه، حاوی رویکردی از بالا و تحقیرآمیز بوده‌است. غالب توئیت‌هایی که در واکنش به قاضی‌زاده هاشمی منتشر شده‌اند، نشان‌دهنده عصبانیت مردمی هستند که مورد تحقیر گرفته‌اند و بخشی از این احساس تحقیر، اساساً امکان انتشار و بررسی در قالب در چنین گزارش‌های رسمی ندارند. بسیاری از اقتصاددانان نهادگرا معتقدند که بخش زیادی از بحران اقتصادی این چند ماه نه نتیجه تحریم‌ها بلکه حاصل سیاست‌گذاری‌های دولت است و می‌توان نظرات بخشی از آنها را در نامه اقتصاددانانی که مردادماه منتشر شد و در گزارش اول ما نیز به آن اشاره شده بود یافت. می‌توان این موضوع را به جنگ رسانه‌ای نیز بسط داد و گفت که بخشی از جنگ رسانه‌ای نیز حاصل عملکرد مسولان و وزراست و نه دشمن خارجی. نظرسنجی مذکور می‌گوید که غالب مردم تمام وزرا را مسئول وضعیت فعلی جامعه می‌دانند^{۴۴}. در این شرایط اعتماد عمومی مردم به کلیت سیستم خدشه‌دار شده یا از بین رفته است. یکی از نظرسنجی‌هایی که بعد از اعتراضات دی ماه ۹۶ انجام شده حاکی از آن است که تنها

۴۳. روزبه کردوانی، «تحمل فقر فقط برای مردم نباشد»، ۱۳۹۷/۶/۲۵، روزنامه شرق.

۴۴. همان.

۲۶ درصد مردم گرایش‌های اصلاح‌طلبانه یا اصولگرایانه دارند^{۴۵} در حالی که تمام رسانه‌های رسمی کشور در اختیار این دو جناح سیاسی است و بخش اعظمی از مردم احساس می‌کند در هیچ رسانه‌ای بازنمایی نمی‌شوند و جایی در این تصاویر رسمی منعکس شده ندارند. احساس طردشدگی ذهنی که به مانند اهمیت عوامل و مسائل عینی، باید آن را به شدت جدی گرفت.

۴۵. عماد افروغ، «مردم به آگاهی رسیده‌اند و دیگر نمی‌توان آنها را فریب داد»، ۱۳۹۷/۴/۲۳.